

Hundrede vilde tabe mod hver Een, som havde Fordeel

Taler
Ole Haagenstad

Dato
22 januar 1816

Sted
Stortinget

Omstendigheter
Debatt om Eidsvollsgarantien

- 1 Det er vistnok overflødig, at jeg, med mine indskrænkede Begreber, vil fremstaae og yttre mine Grunde om en Gjenstand, hvorom saamange oplyste og talentfulde Mænd i og udenfor denne ærede Forsamling have sagt og talt saameget baade for og imod, at Enhver, hvis Pligt det er, at give sin Stemme i
- 5 denne Sag, allerede forlængst siden har fattet sin uryggelige Beslutning; og jeg skulde kjende altfor lidet til mig selv, om jeg skulde nære den Tanke, at jeg ved mine Yttringer kunde virke paa Udfaldet af denne Qvæstion - nei! dette er ikke min Hensigt; men Sagen anrører hele Nationen, og Følgen vil maaskee bedst kunne oplyse, hvad som var det Rigtigste. Voteringen skeer offentlig; den bør
- 10 og, efter min Formening, skee skriftlig, for at Publicum kan dømme om, hvem der, efter Enhvers Tænkemaade, har handlet rigtig; og dette bevæger mig til, i Korthed at tilkjendegive, hvad der har ledet mit Votum.

- Jeg veed, at det er et af de vigtigste Argumenter, der ere anførte mod
- 15 Eidsvoldsgarantien, at Forsamlingen der ikke var berettiget til at garantere for Seddelmassen; dette har af Andre med ligesaa antagelige Grunde været gjendrevet, hvorfor jeg her ikke vil indlade mig paa, at gjentage hvad Andre, med flere Kundskaber udrustede, saa ofte have sagt; jeg vil indskrænke mig til at bedømme, hvad Følgen var bleven, om Rigsforsamlingen havde opløst sig,
- 20 efterat den Beslutning var tagen, at Norge ved sine Stridskræfter skulde forsvare sin Selvtændighed, uden at bestemme eller uden at forskaffe den valgte Regent de Midler ihænde, der vare saa absolut nødvendige til Hensigtens Opnaaelse. Mon der ikke var blevet et Storthing sammenkaldt, og, da ingen bedre Midler den Tid var at gribe til, saa havde ventelig det Storthing været nødsaget at fatte
- 25 den samme Beslutning, som Rigsforsamlingen, nemlig, at tilstæde Fabrikationen af Papiirpenge. Herved havde altsaa ikke blevet noget vundet;

vertimod havde et nyt Storthing foraarsaget betydelige Bekostninger, og ved Tidens Tab muligen mere bortfjernet det Haab, der dengang øinedes til Rigets Forsvar.

30

Dersom dette antages at være rigtig, hvilket jeg for min Deel ikke drager i Tvivl, da kan jeg paa ingen Maade finde nogen Billighed i, at Garantien forkastes, om man endog vilde argumentere Rigsforsamlingens Incompetence; det forekommer mig, ligesom om en Skibsrheder ikke vilde erstatte den Assistance, hans Skipper havde været nødsaget at forlange til Skibets Reparation, fordi han ikke havde meddeelt Skipperen sit Creditiv, uagtet han var overbeviist om, at Reparationen var nødvendig til Reisens Fortsættelse, og at han selv, om han havde været nærværende, havde maattet handle ligesom hans Skipper. Naar man saa tænker sig, hvorledes en saadan Mand vilde blive bedømt, vil man og gjette sig til, hvad Dom Publicum vil fælde over Storthinget, naar dette forkastede Eidsvoldsgarantien. Dersom den Sætning antages at være rigtig, at Rigsforsamlingen ei var competent til at bestemme noget ihenseende Pengevæsenet, da kan man med meget mere Føie antage, at det var udenfor dens Rettighed, at bestemme noget om det beneficerede Gods; det var en Gjenstand, hvorom det ikke havde nogen Slags Anledning til at fatte Beslutning, og hvis Bestemmelse neppe var nødvendig at anføre i et Lands Constitution. Dersom man altsaa vil forkaste den ene af Rigsforsamlingens Beslutninger, saa kan man med samme Føie forkaste den anden, og saaledes stod den hele Bygning Fare for at blive kuldkastet.

50

Jeg er heller ikke istand til at øine de Fordele, som man lover sig ved at forkaste Garantien. Følgen blev, at Alting i Øieblikket steeg til det Dobbelte, og som endnu vilde foraarsage mere Forvirring i Pengevæsenet; den paafølgende Omskrivning vilde foraarsage ligesaa mange Misfornøielser og Tvistigheder, som den forhen, ifølge Forordningen af 5te Januar 1813, skete Omskrivning, hvoraf en Mængde Processer opstege, der dels endnu staae under Behandling. Jeg har hørt af en Advokat her i Byen, at blandt 36 Sager, som han har under Behandling, ere de fleste en Følge af Omskrivningen fra Dansk Courant til Rigsbankpenge; mon det nu var rigtig, at sætte flere i Proces sammen? Vi maae og betænke, at ved en saadan Omskrivning vil maaskee Hundrede komme til at tabe mod hver Een, som derved havde Fordeel; thi, naar Alting derved steeg til det Dobbelte, saa vandt Creditor Intet ved, at han fik sin Fordring omskreven til det Dobbelte, og Andre, som ingen Omskrivning kunde erholde, tabte derved sin halve Capital. Jeg kan altsaa for min Deel ikke give min Stemme til en

60

Beslutning, der forekommer mig at være ligesaa skadelig som uretfærdig.

Det andet, saa ofte fremsatte Argument, at vi, ved at overholde Garantien, forskaffede udenlandske Speculanter, som ere i besiddelse af Norske Sedler, betydelige Fordele, kan jeg rigtignok ikke uden Undseelse berøre. Dersom en
70 eller anden Udlænding har viist den Tillid til Nationen, at han har modtaget og opbevaret vore Bancosedler, da var det Nationen en Vanære, om den ikke vilde vise sig hiin Tillid værdig. Saa langt jeg erindrer tilbage har jeg hørt fortælle, at her blandt Handlende er skeet Proforma-Falliter; men jeg gyser ved at tænke
75 paa, at den Norske, saa tit anpriste Ærlighed skulde være sjunken saa dybt, at blandt de ved Nationens Tillid valgte Repræsentanter skulde findes et Antal Medlemmer, der vilde favorisere en unødvendig Bankerot, hvorved flere Tusinde af Landets Undersaater vilde blive ulykkelige, og det blot for at kunde fravinde nogle Udlændinge en maaskee ubetydelig Fordel.

80 Endnu maa jeg opkaste det Spørgsmaal: hvad bliver Følgen af, at Endeel stemmer mod Garantien? Dette kan jeg med temmelig Vished besvare, at deraf flyder intet andet, end at Storthinget for dens Skyld muligen vil blive varende nogle Maaneder længer; thi nogen afgjørende Pluralitet imod Garantien er paa
85 dette Storthing ikke at haabe.

Paa ovenanførte Grunde voterer jeg for, at Eidsvoldsgarantien overholdes, og giver mig den Frihed at bede dette, som mit Votum, vedlagt Protocollen.

90 **Kilde**
Storthings Forhandlinger i Aarene 1815 og 1816, bd. 3 (II), s. 87-92.

Emner
Fattigdom, Innenriks, Økonomi

95 **URI**
<https://www.virksommeord.no/tale/hundrede-vilde-tabe-mod-hver-een-som-havde-fordeel>